

УДК 347.44

С.П. ДОВБІЙ, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ТА ДОГОВІРНІ САНКЦІЇ ЯК ФОРМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (КОМПЕНСАЦІЇ) ЗА ПОРУШЕННЯ ДОГОВІРНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З НАДАННЯ ПОСЛУГ ОХОРОНИ

Ключові слова: відповідальність, збитки, договірні санкції, послуги з охорони, договір охорони майна

Сьогодні можна спостерігати, що ринок охоронних послуг постійно та динамічно поширюється, але проблеми нормативного врегулювання цих відносин, а, зокрема, проблеми відповідальності та відшкодування збитків, які існували в період становлення відносин з надання охоронних послуг на ринкових засадах, тобто в перехідний період до ринкових відносин в Україні, до теперішнього часу залишаються не вирішеними. В Цивільному кодексі України [1] спеціальне регулювання цих питань відсутнє, також є підстави вважати, що і спроба додатково врегулювати ці відносини в законі України «Про охоронну діяльність» [2] від 22.03.2012 р. № 4616-VI. не була успішною.

В загальному вигляді проблему, якій присвячена ця стаття можна окреслити наступним чином – що в силу специфічності відносин з надання послуг по охороні майна на підставі договору, наявні збитки у більшості випадків, обумовлені, перш за все, протиправними (крадіжка, пограбування, розбійний напад тощо) діями третіх осіб, а сам факт порушення зобов'язання з охорони так і причинний зв'язок між порушеннями та збитками при виконанні договору охорони майна (охоронцем) є важко встановлюваними. Виникає проблема визначення розміру збитків, а відповідно, практично унеможлиблюється притягнення боржника (охоронця) до відповіда-

льності та відновлення порушеного права замовника таких послуг. Тому мета цієї статті полягає у встановленні основних принципів та адекватного механізму компенсації понесених збитків замовника охоронних послуг, який може бути передбачений безпосередньо в самому договорі про надання цих послуг.

Деякий вклад в розробку проблем правового регулювання відносин з надання послуг з охорони майна внесли вчені-цивілісти Н.П. Волошин, Є.Д. Шешенін, А.А. Травкін, В.А. Язев, О.С. Іоффе, Л.А. Савченко, З.І. Цибуленко, Д.І. Степанов, М.І. Брагінський.

Однак їх дослідження в більшості не торкалися проблем, пов'язаних з відшкодуванням збитків та застосуванням договірних санкцій як форм відповідальності за порушення договірного зобов'язання з надання послуг охорони. Новизною цієї статті є пропозиція принципово іншого механізму відшкодування понесених збитків, як договірної санкції в разі невиконання охоронцем свого основного обов'язку по забезпеченню недоторканності охоронюваного майна.

Цивільно-правова відповідальність носить майновий характер і, як майнова санкція, завжди має своєю метою відновлення або компенсацію порушеного права потерпілого [3, с.42–43]. Застосування мір відповідальності при порушенні договірного зобов'язання спрямоване на те, щоб у випадку, коли відновлення порушених правовідносин в натурі неможливе, так змінити права і обов'язки сторін, щоб в остаточному результаті було досягнуто передбачений при виникненні правовідносин результат, а втрати й збиток, заподіяні порушенням обов'язків, були відшкодовані винною особою. Тобто, застосування договірної відповідальності завжди пов'язане з відшкодуванням збитків, сплатою неустойок.

В юридичній літературі приділяється багато уваги питанням цивільно-правової відповідальності. Ця проблема дуже важлива та складна, тому така увага до неї цілком виправдана. Взагалі відносно питання про поняття й характерні ознаки цивільно-правової відповідальності в юридичній літературі існує чимало думок. Так, О.С. Іоффе стверджував, що

відповідальність – це результат правопорушення [4, с.143], а також, що цивільно-правова відповідальність є санкція за правопорушення, що викликає для порушника негативні наслідки у вигляді позбавлення суб'єктивних цивільних прав чи покладання нових або додаткових цивільно-правових обов'язків [5, с.97].

Також підкреслювалось, що поняття цивільно-правової відповідальності тісно пов'язане з поняттям санкції, у яке нерідко також вкладається різний смисл. Відповідно до одного з цих понять санкція являє собою частину правової норми, що передбачає заходи впливу до осіб, які не дотримуються її припису [6, с.246].

Терміном «санкція» прийнято позначати й ті майнові наслідки (сплата неустойки, відшкодування збитків, відшкодування майнової й моральної шкоди), до яких зобов'язується правопорушник унаслідок покладеної на нього цивільно-правової відповідальності. У цьому сенсі поняття «санкція в зобов'язанні» і «відповідальність за зобов'язанням» збігаються, є тотожними. Однак повністю ототожнювати заходи цивільно-правової відповідальності з поняттям санкції у цьому сенсі не можна, адже відповідальність – це не просто санкція за правопорушення, а така санкція, що спричиняє певні позбавлення майнового чи особистого характеру [7, с.7–8; 8, с.40].

О.А. Пушкін відзначав, що цивільно-правова відповідальність – це завжди захід впливу, що застосовується до правопорушника. Тому його треба відрізнити від інших заходів захисту цивільних прав (наприклад, визнання судом або господарським судом того чи іншого права), коли в діях відповідних осіб, до яких пред'явлена вимога, взагалі відсутні ознаки якого-небудь правопорушення [9, с.413].

Як відзначав Є. Годеме: «Мета теорії цивільної відповідальності, полягає в тому, щоб винагородити приватну особу за шкоду, заподіяну їй іншою особою. Мета теорії кримінальної відповідальності полягає в боротьбі з діями, що порушують громадський порядок» [10, с.309].

Аналогічні висловлювання ми знаходимо і в інших авторів. Так, Н.С. Таганцев писав:

«Кримінальна відповідальність призначається, за незначними винятками, в інтересах суспільних, цивільна – в інтересах приватних». І далі: «Покарання відрізняється від винагорода за шкоду не тільки у своїх проявах, у відмінності благ винного, що ним вражаються, але й самою переслідуваною метою: цивільна винагорода прагне тільки до задоволення потерпілого, до усунення матеріальної шкоди, покарання є одним із засобів, котрі служать державі для здійснення її основної мети – суспільного розвитку» [11, с.104].

Традиційною в юридичній літературі радянського періоду була доктрина про те, що загальною підставою цивільно-правової відповідальності слід визнавати склад цивільного правопорушення, що характеризується набором таких елементів: протиправна дія (бездіяльність); шкідливі наслідки; причинний зв'язок між протиправною дією (бездіяльністю) і шкідливими наслідками; вина правопорушника. Так, Г.К. Матвєєв зазначав, що склад правопорушення є тим юридичним фактом, що породжує правовідносини між правопорушником і потерпілим і створює певні домагання потерпілого й обов'язок порушника щодо загладження збитку, заподіяного протиправною дією» [12, с.7].

Так, В.В. Луць відзначає, що «юридичною підставою такої відповідальності є закон, а фактичною – склад цивільного правопорушення. Вона настає за наявності таких умов: протиправної поведінки (дії чи бездіяльності) особи; шкідливого результату такої поведінки (шкоди); причинного зв'язку між протиправною поведінкою і шкодою; вини особи, яка заподіяла шкоду» [13, с.112].

Із цього ж приводу висловлюється і Н.Д. Єгоров: «Сукупність умов, необхідних для притягнення до цивільно-правової відповідальності, утворює склад цивільного правопорушення, який служить підставою для відшкодування збитків, є найбільш повним і охоплюючим елементи складів інших цивільних правопорушень, що лежать в основі інших видів цивільно-правової відповідальності. Унаслідок цього більш докладному розгляду підлягає склад цивільного правопорушення,

необхідний для відшкодування збитків: протиправна поведінка боржника, причинний зв'язок між протиправною поведінкою і збитками, що виникли, вина боржника» [14, с.567].

Аналогічні погляди на підставу цивільно-правової відповідальності висловлювалися й іншими авторами [15, с.175; 16, с.141; 17, с.22].

Однак слід зауважити, що деякі вчені висловлювали й інші погляди щодо питання про підставу цивільно-правової відповідальності.

Не заглиблюючись у цю дискусію, погодимося з думкою В.В. Вітряньського, який відзначав, що своїм походженням учення про склад цивільного правопорушення цілком і повністю зобов'язане кримінальному праву, привносячи у цивілістику з її багатовіковими традиціями чужі для неї кримінально-правові вчення. Далі автор пише, що підставою цивільно-правової відповідальності (єдиною і загальною) є порушення суб'єктивних цивільних прав, як майнових, так і особистих немайнових, оскільки цивільно-правова відповідальність являє собою відповідальність одного учасника майнового обороту перед іншим, відповідальність порушника перед потерпілим, її загальною метою є відновлення порушеного права на основі принципу відповідності розміру відповідальності розміру заподіяної шкоди або збитків [18, с.703–705].

Цей погляд корелюється і з нашим поглядом, що саме відсутність очікуваного результату буде свідчити про порушення договору, а і відповідно прав замовника послуг з охорони майна. Тобто, виходячи з легального визначення договору охорони, сформульованого в ст.978 ЦК України, з огляду на те, що основним обов'язком охоронця є забезпечення ним своїми діями зовнішньої недоторканності охоронюваного майна, невиконання цього обов'язку слід розцінювати як порушення договірної зобов'язання, що є підставою для покладання майнової відповідальності на охоронця.

З урахуванням вищенаведених точок зору можна зробити висновок, що в тому чи іншому ступені відповідальність передбачає суспільний осуд для порушника договірної зобов'язання, а підставою договірної відповідальності

є правопорушення, яке виражається в невиконанні або неналежному виконанні зобов'язання. Цивільно-правова відповідальність характеризується як відповідальність правопорушника безпосередньо перед потерпілим, але у всіх цих випадках не враховується, що відносинах з охорони майна негативні наслідки безпосередньо є результатом протиправних дій третіх осіб, а вже потім можливими недоліками або порушеннями при організації дій з охорони, що є предметом договору охорони майна.

Уявляється, що в нашому випадку, з моральної точки зору більшого суспільного осуду підлягають перш за все дії злочинців, що здійснюють крадіжки або напади з метою заволодіння охоронюваним майном, особливо як це відбувається в останні часи з особливим цинізмом і жорстокістю (наприклад в м. Харкові за останній час загинуло 12 людей під час розбійних нападів на інкасаторів), а не окремі прорахунки при здійсненні охоронних заходів. Вважаємо, що це не може не враховуватись при вирішенні питань відшкодування збитків, але і іншого боку не можна не враховувати й інтереси сторони, що понесла збитки. Тобто, потрібно знайти оптимальний та справедливий баланс в цьому питанні.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу думка деяких вчених-цивілістів. Так, наприклад, Н.С. Малєїн стверджує, що відповідальність взагалі не єдина форма відшкодування шкоди, яка має різні начала, в тому числі і систему ризиків [19, с.33]

Я.М. Магазинер стверджує, що будь-який договір є ніщо інше ніж взаємна гарантія від ризиків, що стоять на шляху здійснення інтересів [20, с.292]. Також зазначає, що задача розподілу ризиків полягає в регулюванні, як подій так і дій, так і фактів, настання яких непередбачуване та невідворотне. С настанням таких фактів право не може боротися, але воно може перерозподілити наслідки.

О.А. Красавчиков робить висновок, що відшкодування збитку або прийняття його на себе, в деяких випадках, не є формами цивільно-правової відповідальності і будуються вони на началах ризику [21, с.137]. З цією то-

чкою зору можна погодитись, що ризик є підставою відшкодування (прийняттям на себе) збитків в тих випадках коли ставити питання про відповідальність, як засудження неправомірних неможливо або несправедливо.

Із нашої точки зору механізм компенсації збитків за договором охорони більш справедливо було би конструювати не за принципом відповідальності за правопорушення, а за принципом розподілу ризиків. Вважаємо, що можна використати за аналогією з договором страхування, механізм компенсації майнового збитку в конструкції договору охорони майна. В цьому випадку є можливим розширення відповідальності охоронця й за випадок, тобто, без врахування вини, а тільки в разі допущення майнових збитків від злочинного посягання. При цьому такий обов'язок буде розглядатися навіть не як відповідальність, а як договірна санкція, додаткова гарантія захисту майнових інтересів послугоотримувача. Винагорода за надану послугу в цьому випадку буде не тільки компенсацією витрат охоронця, а й платою за ризик відповідальності [22, с.32].

Що стосується вини, як умови відповідальності то враховуючи, що договір охорони законодавцем віднесений до спеціальних видів зберігання, то формально на ці відносини розповсюджують дію загальні норми про зберігання, зокрема ч.2 ст.950 відповідно до якої, професійний зберігач відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили, або через такі властивості речі, про які зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати, або внаслідок умислу чи грубої необережності поклаждавця.

Покладання відповідальності за збитки без врахування вини застосовувався ще в римському приватному праві у вигляді custodia – охорона речі. Є підстави вважати, що custodia покладала відповідальність на боржника, незалежно від його вини, за крадіжку довірених йому речей, вчинену третьою особою, а також за шкоду, заподіяну речам третіми особами. Відповідальність за custodia виникала внаслідок угоди сторін, а в деяких випадках – і незалежно від домовленості сторін, з огляду на

пряму вказівку закону. Тобто, поняття custodia виводить нас за межі вини й порушує питання про можливість відповідальності боржника незалежно від його вини, про відповідальність за casus – випадок [23, с.329–330]. Це досить цікавий історичний досвід і вбачається, що в подальшому, в разі виділення договору охорони у самостійний вид договору про надання послуг, принцип відшкодування збитків без врахування вини слід зберегти.

У практиці укладення договорів охорони майна закріпився принцип обмеженої відповідальності. Згідно з типовими і зразковими договорами відшкодуванню підлягає вартість викраденого або пошкодженого майна, розмір уцінки зіпсованих матеріальних цінностей, витрати на їх відновлення, сума украдених грошей, тобто лише позитивний збиток. Викликає сумнів раціональність збереження обмеженої відповідальності саме в такому вигляді. У літературі були висловлювання, що надмірно звужували розмір відповідальності охоронця, і такі, що пропонували застосування загального правила про те, що охоронець повинен нести відповідальність у повному обсязі, тобто не тільки в розмірі позитивного збитку, але й компенсувати неoderжані кредитором доходи.

Так, на думку Н.П. Волошина, «охорона несе відповідальність тільки в межах викраденого майна, і якщо злодії пошкодили, посували майно в результаті крадіжки, то за пошкодження й псування немає відповідальності охорони» [24, с.40]. Йому справедливо заперечує Є.Д. Шешенін: «...така постановка питання суперечить принципам цивільно-правової відповідальності. У цьому разі всі збитки являють собою позитивний збиток у майні... На охорону слід покладати відповідальність за всі збитки (позитивний збиток), що виникли у зв'язку із крадіжкою зі зломом. Установлення цього правила дозволить повністю використати цивільно-правову форму захисту й охорони власності». Обґрунтовуючи необхідність застосування обмеженої відповідальності, автор відзначає: «...охорона не несе відповідальності за упущену вигоду, за неoderжаний доход, тому що охорона надає

послуги в той період часу, коли охоронюваний об'єкт не здійснює своєї діяльності» [25, с.308–309]. На наш погляд, таке обґрунтування виглядає не досить переконливим.

Протилежної точки зору дотримується Ю.П. Космін: «Неодержання доходів негативно впливає на планово-фінансові показники власника, на розмір відрахувань у преміальні та інші фонди підприємства. Отже, слід доповнити Примірний договір вказівкою про те, що до збитків, які підлягають відшкодуванню, включаються також неодержані власником доходи. Повна майнова відповідальність, потенціальна можливість її застосування будуть важливим стимулом належної організації і здійснення охорони об'єктів» [26, с.285].

На наш погляд, не викликає сумнівів, що відшкодуванню підлягає позитивний збиток, що його зазнав володілець майна в результаті допущеної з вини охоронця крадіжки, навмисного пошкодження охоронюваного майна тощо. Однак слід мати на увазі, що в деяких випадках споживча цінність майна для володільця значною мірою перевищує його реальну ціну і збитки, що виникли в результаті його розкрадання або пошкодження, іноді непорівнянні з його вартістю або витратами на його відновлення. Наприклад, сьогодні достатньо великого поширення набули крадіжки кольорових металів, що використовуються в різних механізмах, устаткуванні, і пошкодження яких може викликати зупинку технологічного процесу на тривалий час, а відповідно й спричинити значні збитки, хоча заподіяна реальна шкода може бути й незначною. Тому в таких випадках не слід обмежувати розмір відповідальності тільки позитивним збитком.

Проте покладання відповідальності на охоронця в повному обсязі також не буде сприяти розвитку цієї соціально необхідної сфери послуг, що не відповідає потребам цивільного обороту.

В законодавствах західноєвропейських країн також спостерігається тенденція до відступу від принципу повного відшкодування шкоди у бік встановлення максимальних меж майнової відповідальності. Основна причина такої тенденції полягає в тому, що сьогодні

багато видів господарської діяльності пов'язані з небезпекою заподіяння астрономічних збитків, які набагато перевершують фінансові можливості підприємця [27, с.289].

Вважаємо, можна зробити наступні висновки:

По-перше, покладання на охоронця відповідальності в повному обсязі призведе до того, що при узгодженні умов договору охоронця, для максимального зниження ступеня ризику зазнати значних витрат, буде змушений обирати найбільш ефективний, але й більш витратний спосіб охорони. У цьому разі висока вартість послуги може взагалі стати перешкодою для укладення договору.

По-друге, слід враховувати те, що послуга з охорони надається відносно майна, яке продовжує перебувати в господарській сфері власника або титульного володільця, у зв'язку з чим охоронець не в змозі встановити повне панування над ним, а також те, що договору охорони за самою його природою властивий підвищений ризик недосягнення позитивного результату, тому спеціальні обмеження відповідальності можуть бути цілком виправданими. У деяких випадках при укладенні договору охоронець усвідомлено йде на певний ризик саме в силу обмеженої відповідальності.

По-третє, як правило, майно передається під охорону без попереднього огляду, опису тощо, і охоронець не завжди має відомості про зміни, що відбулися у складі охоронюваного майна під час дії договору в подальшому, хоча саме ці зміни можуть значно збільшувати ризик протиправних посягань, а отже і викликати необхідність застосування додаткових заходів з охорони.

Виходячи з вищевикладеного, при визначенні розміру матеріальної відповідальності варто, на нашу думку, виходити із загального правила про відшкодування завданих збитків у повному обсязі. Але при цьому необхідно для окремих видів договорів надати сторонам можливість своєю угодою визначати граничний розмір матеріальної відповідальності з огляду на склад, вартість охоронюваного майна, характер передбачуваних заходів щодо охорони й інші обставини. При цьому було б

доцільно відповідною нормою ЦК України передбачити право саме володільцю майна в односторонньому порядку визначати граничний розмір можливих збитків, пропорційно якому буде обчислюватися розмір винагороди за надану послугу. Водночас законодавством, з метою захисту слабкої сторони в договорі (замовника послуги), має бути встановлений мінімальний розмір відповідальності охоронної організації для окремих типів договорів. Якщо в процесі виконання договору в результаті господарської діяльності володільця відбудуться зміни в складі, вартості, споживчій цінності майна, а раніше обумовлена договором гранична сума не покриває розміру можливих збитків, то володільць завжди має можливість запропонувати внесення відповідних змін у договір, що, у свою чергу, може спричинити необхідність обрання іншого способу охорони, а також зміни вартості надаваної послуги.

У матеріалах редакційної комісії зі складання Російського Цивільного Уложення є цікаві міркування дореволюційних російських правознавців із цього приводу. Там відзначається, що істотним недоліком є те, що, суди позбавлені права визначати розмір винагороди за своїм розсудом і можуть присуджувати лише такі збитки, цифри яких цілком доведені. Тим часом для позивача довести в точних цифрах розмір збитків є в більшості випадків неможливим, і суди, незважаючи на доведеність самого права на винагороду, на безсумнівне існування збитків, відмовляють у позові лише на підставі недоведеності точної цифри збитків. Подібна несправедливість відносно осіб, які зазнали збитків, що прирівнюється по суті до відмови їм у правосудді, має бути усунута наданням суду права визначати розмір збитків за власним розсудом. Само собою зрозуміло, що розсуд суду не повинен бути довільним: суд зобов'язаний установити розмір збитків, враховуючи всі обставини справи [28, с.251].

Аналогічне за своїм змістом правило можна виявити в Принципах міжнародних комерційних договорів. У відповідності зі ст.7.4.3 (п.3) Принципів «якщо розмір збитків не мо-

же бути встановлений з розумним ступенем вірогідності, визначення розміру здійснюється за розсудом суду» [29]. В офіційному коментарі вказується, що вимога вірогідності відноситься не тільки до існування збитку, але й до його розміру. Є збиток, існування якого не підлягає сумніву, але його важко встановити в кількісному відношенні. Тому, якщо сума збитків не може бути встановлена з достатнім ступенем достовірності (вірогідності), суд замість того, щоб відмовити у відшкодуванні або присудити відшкодування номінальних збитків, має право визначити справедливий розмір завданого збитку.

Підсумовуючи можна зазначити, що механізм компенсації збитків за договором охорони більш справедливо було б конструювати не за принципом відповідальності за правопорушення (порушення договору), а за принципом розподілу ризиків. Вважаємо, що з урахуванням висловленої пропозиції про розширення відповідальності охоронця і за випадок, слід законодавчо закріпити обов'язок охоронця компенсувати заподіяні збитки без врахування вини, а тільки в разі допущення майнових збитків від злочинного посягання. При цьому такий обов'язок буде розглядатися не як відповідальність, а як договірна неосудлива санкція, додаткова гарантія захисту майнових інтересів послугоотримувача. Тобто механізм компенсації можливих збитків від посягань третіх осіб сторони мають визначити самостійно при укладенні договору за принципом перерозподілу ризиків.

Окрім того при визначенні меж відповідальності потрібно на рівні законодавства закріпити, що охоронець несе майнову відповідальність (або обов'язок компенсувати) за допущені збитків межах суми, визначеної сторонами на момент укладення договору. Зокрема, право окреслення розміру такої суми слід надати послугоодержувачеві, який попередньо, на свій розсуд, має підрахувати можливі збитки. Цією сумою можуть бути покриті повністю або частково як реальні збитки, так і неодержані прибутки. Розмір винагороди за охоронні послуги визначатиметься пропорційно до вказаної суми і буде своєрід-

ною платою за прийнятий на себе охоронцем ризик. У випадках коли є збитки, існування яких не підлягає сумніву, але їх важко з'ясувати в кількісному вираженні, тобто, якщо суму збитків складно встановити з достатнім ступенем вірогідності (визначеності), суд, замість того, щоб відмовити у відшкодуванні чи присудити відшкодування номінальних збитків, вправі визначити справедливий розмір понесених збитків з огляду на всі обставини справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України: Офіц. видання. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 664 с.
2. Закон України «Про охоронну діяльність» : від 22.03.2012 р., № 4616–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
3. Рыженков А. Я. Компенсационная функция советского гражданского права / Рыженков А. Я. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1983. – 96 с.
4. Иоффе О. С. Развитие цивилистической мысли в СССР (часть 2) / Иоффе О. С. – Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1978. – 174 с.
5. Иоффе О. С. Обязательственное право / Иоффе О. С. – М. : Юрид. лит., 1975. – 880 с.
6. Основы теории государства и права / под ред. С. С. Алексеева. – М. : Юрид. лит., 1969. – 384 с.
7. Иоффе О. С. Ответственность по советскому гражданскому праву / Иоффе О. С. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1955. – 311 с.
8. Грибанов В. П. Ответственность за нарушение гражданских прав и обязанностей / Грибанов В. П. – М. : Знание, 1973. – 96 с.
9. Гражданское право Украины : учебник [для вузов системы МВД Украины]: в 2 ч. Ч. 1 / под ред. проф. А. А. Пушкіна, доц. В. М. Самойленко. – Х. : Основа, 1996. – 440 с.
10. Годэмэ Е. Общая теория обязательств / Годэмэ Е. – Пер. с франц. И. Б. Новицкого. – М. : Госюриздат, 1948. – 512 с.
11. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Т. 1 / Таганцев Н. С. – СПб. : Гос. типограф., 1902. – 815 с.
12. Матвеев Г. К. Вина в советском гражданском праве / Матвеев Г. К. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 1955. – 306 с.
13. Зобов'язальне право: теорія і практика : навч. посібн. для студ. юрид. вузів і фак. унів / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та ін. ; за ред. О. В. Дзери. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 912 с.
14. Гражданское право : учебник. Ч. 1. / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – Изд. 4-е, перераб. и доп. – М. : Проспект, 1999. – 616 с.
15. Гражданское право : учебник : в 2 т. Т. 1 / под ред. Е. А. Суханова. – М. : Бек, 1994. – 384 с.
16. Агарков М. М. Обязательство по советскому гражданскому праву / Агарков М. М. – М. : Юриздат. НКЮ СССР, 1940. – 192 с.
17. Иоффе О. С. Ответственность по советскому гражданскому праву / Иоффе О. С. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1955. – 311 с.
18. Брагинский М. И. Договорное право. Книга первая: Общие положения / Брагинский М. И. Витрянский В. В. – Изд. 2-е, испр. – М. : Статут, 1999. – 848 с.
19. Малеин Н. С. Вина – необходимое условие имущественной ответственности / Малеин Н. С. // Советское государство и право. – 1971. – № 2. – С. 28–35.
20. Магази́нер Я. М. Советское хозяйственное право: С приложением «Очерка важнейших сделок советского хозяйственного права» / Магази́нер Я. М., В. К. Райхер. – Л. : Издание Кассы взаимопомощи студентов Лен. ун-та. Нар. Хозяйства им. Фр. Энгельса, 1928. – 489 с.
21. Красавчиков О. А. Возмещение вреда, причиненного источником повышенной опасности / Красавчиков О. А. – М. : Изд-во «Юридическая литература», 1966. – 198 с.
22. Ойгензихт В. А. Категория ответственности в Гражданском кодексе / Ойгензихт В. А. // Концептуальні питання створення нового Цивільного кодексу України : матеріали Республіканської наук.-практ. конф. (14–15 квітня 1992 р.). – К., 1992. – С. 31–32.
23. Римское частное право : учебник / под

ред. проф. И. Б. Новицкого и проф. И. С. Перетерского. – М. : Юриспруденция, 1999. – 512 с.

24. Волошин Н. П. Договор охраны объектов силами вневедомственной сторожевой охраны при органах милиции : учебное пособие / Волошин Н. П. – М. : Изд-во. Высшей школы МООП РСФСР, 1962. – 55 с.

25. Шешенин Е. Д. Договор на оказание услуг организациями вневедомственной сторожевой охраны / Шешенин Е. Д. // Сборник учен. трудов Свердловск. юрид. ин-та. – 1964. – Вып. 4 – С. 299–322.

26. Цивільне право. Частина друга: підручник для студентів юрид. вузів та факульте-

тів. / за ред. О. А. Підпригори, Д. В. Бобрової та ін. – К. : Вентурі, 1997. – 480 с.

27. Кулагин М. И. Избранные труды / Кулагин М. И. – М. : Статут (в серии «Классика российской цивилистики»), 1997. – 330 с.

28. Проект Высочайше учрежденной Ред. Комиссии по составлению Гражданского Уложения. Том второй. – СПб. : Изд-во кн. маг. «Законоведение», 1910. – 1362 с.

29. Принципи міжнародних комерційних договорів (принципи УНІДРУА (UNIDROIT) : від 01.01.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_920.

Довбій С. П. Відшкодування збитків та договірні санкції як форми відповідальності (компенсації) за порушення договірних зобов'язань з надання послуг охорони / С. П. Довбій // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 85–92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_17.pdf

Досліджуються механізм компенсації збитків та інші договірних санкцій, як форми майнової відповідальності за договором охорони майна. Висловлюється думка, що механізм компенсації збитків за договором охорони слід конструювати не за принципом відповідальності за неналежне виконання договору, а за принципом перерозподілу ризиків. В цьому випадку обов'язок компенсувати збитки виникає незалежно від вини виконавця послуги, внаслідок самого факту заподіяння збитків злочинними діями третіх осіб.

***

Довбій С.П. Возмещение убытков и договорные санкции как формы ответственности (компенсации) за нарушение договорного обязательства по предоставлению услуг охраны

Исследуется механизм компенсации убытков и другие договорные санкции как формы имущественной ответственности по договору охраны имущества. Высказывается мнение, что механизм компенсации убытков по договору охраны имущества следует конструировать не по принципу ответственности за ненадлежащее исполнение договора, а по принципу перераспределения рисков. В этом случае обязанность компенсировать убытки возникает независимо от вины исполнителя услуги, в результате самого факта причинения убытков преступными действиями третьих лиц.

***

Dovbii S.P. Indemnification and Contractual Sanctions as a Form of Liability (Compensation) for Breach of a Contractual Obligation to Provide Security Services

The mechanisms of indemnification of damages and other contractual sanctions as a form of property liable under the contract for property was research. It has been suggested that the mechanism for damages indemnification under the contract of property protection should not build on the principle of liability for improper performance of the contract but on the principle of redistribution of risk. In this case, the obligation to compensate damages arises regardless of guilt of a service provider, due to the fact of causing damages by criminal acts of third parties.